

Avizul Comitetului Economic și Social European privind Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Banca Centrală Europeană, Comitetul Economic și Social European, Comitetul Regiunilor și Banca Europeană de Investiții: Acțiuni pentru stabilitate, creștere și ocuparea forței de muncă

COM(2012) 299 final

(2013/C 44/27)

Raportor general: **dl Xavier VERBOVEN**

La 14 august 2012, în conformitate cu articolul 304 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene, Comisia a hotărât să consulte Comitetul Economic și Social European cu privire la

Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Banca Centrală Europeană, Comitetul Economic și Social European, Comitetul Regiunilor și Banca Europeană de Investiții: Acțiuni pentru stabilitate, creștere și ocuparea forței de muncă

COM(2012) 299 final.

La 10 iulie 2012, Biroul Comitetului a însărcinat Grupul de coordonare Europa 2020 cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă.

Având în vedere caracterul urgent al lucrărilor, Comitetul Economic și Social European l-a numit pe dl Xavier VERBOVEN raportor general în cadrul celei de-a 485-a sesiuni plenare din 12 și 13 decembrie 2012 (ședința din 13 decembrie 2012) și a adoptat prezentul aviz cu 114 voturi pentru, 40 de voturi împotriva și 9 abțineri.

1. Recomandări

La solicitarea Comisiei, Comitetul Economic și Social European a decis să elaboreze un aviz cu privire la Comunicarea „Acțiuni pentru stabilitate, creștere și ocuparea forței de muncă”. CESE subliniază interdependența strânsă dintre aceste trei aspecte care, fiecare la rândul său, implică responsabilități specifice pentru părțile implicate. Acest aviz se concentrează mai ales asupra răspunderii comune a partenerilor sociali și a societății civile organizate și asupra contribuției pe care o pot aduce aceștia, și mai ales angajatorii și lucrătorii. Avizul evidențiază rolul pe care-l pot juca ei în formularea și în punerea în aplicare a unor politici capabile să relanseze creșterea economică, să creeze locuri de muncă mai multe și mai bune și să reînstaureze stabilitatea financiară.

1.1 Comitetul subliniază faptul că participarea și consultarea sunt condiții esențiale pentru realizarea, conceperea și finalizarea adecvată a recalibrărilor politicilor și a reformelor structurale.

Comitetul subliniază că:

- schimbările structurale în politica socioeconomică pot modifica oportunitățile actuale și viitoare în materie de locuri de muncă ale diverselor grupuri și, adesea, pot avea un impact substanțial asupra distribuției veniturilor;
- concertarea socială și dialogul civil consolidează credibilitatea și baza socială a măsurilor socioeconomice avute în vedere;

— participarea este de asemenea importantă pentru a asigura monitorizarea atentă a politicii efectiv implementate și a rezultatelor acesteia, ceea ce va permite organizațiilor societății civile și partenerilor sociali să efectueze evaluări și să emită cât mai devreme semnale de alertă atunci când este necesar;

— organizațiile sociale (și în special partenerii sociali) sunt de multe ori și factorii care trebuie să pună în practică propunerile politice.

1.2 Comitetul este de acord cu necesitatea unei guvernante economice europene mai puternice, astfel încât uniunea monetară să funcționeze mai bine și în beneficiul tuturor. În același timp însă trebuie trase urgent învățăminte din realitate. În acest scop, concertarea socială și dialogul social sunt indispensabile, atât la nivel economic, cât și în domeniul finanțelor publice și în cel al coeziunii sociale.

1.3 Comitetul salută propunerea Comisiei de înființare a unui tablou de bord cu indicatori privind ocuparea forței de muncă și de monitorizare structurală a planurilor naționale de acțiune pentru locuri de muncă. Partenerii sociali europeni ar trebui să fie strâns asociați la elaborarea acestui tablou de bord și la definirea criteriilor de evaluare a planurilor naționale de acțiune pentru locuri de muncă.

1.4 În ceea ce privește fixarea salariilor, CESE dorește să atragă atenția Comisiei asupra faptului că salariile și negocierile salariale țin de competența partenerilor sociali, așa cum prevede de altfel Tratatul.

1.5 Ca atare, Comitetul cere responsabililor politici europeni să integreze în mod structural concertarea socială și participarea în societate în diversele mecanisme politice ale procesului Europa 2020. Experiența de pe teren arată de altfel că centrul de greutate s-a deplasat de la nivelul național la cel european, ceea ce a slăbit rolul și calitatea concertării și participării sociale pe plan național.

1.6 Comitetul propune ca, în cadrul Semestrului european, partenerii sociali europeni și societatea civilă organizată să fie asociați de timpuriu, prin dialogul social european, la pregătirea analizei anuale a creșterii, iar implicarea acestora este imperios necesară pentru stabilirea priorităților din directivele privind politica de ocupare a forței de muncă și pentru marile orientări economice.

2. Introducere

2.1 La 30 mai, Comisia Europeană a publicat o propunere pe tema „Acțiuni pentru stabilitate, creștere și ocuparea forței de muncă” [COM(2012) 299]. Această comunicare reprezintă un moment de cotitură în cadrul semestrului european, care debutează cu o analiză anuală a creșterii, elaborată de Comisie, și se termină cu recomandările concrete pentru fiecare țară, care vor fi aprobate de Consiliul European.

2.2 La solicitarea Comisiei, Comitetul Economic și Social European a decis să elaboreze un aviz cu privire la Comunicarea „Acțiuni pentru stabilitate, creștere și ocuparea forței de muncă”. Acest aviz se concentrează asupra unui anumit aspect, și anume asupra răspunderii comune a partenerilor sociali și a societății civile organizate și asupra contribuției pe care o pot aduce. CESE subliniază rolul pe care-l pot juca ei în formularea și în punerea în aplicare a unor politici capabile să relanseze creșterea economică, să creeze mai multe locuri de muncă și mai bune și să reinstaureze stabilitatea financiară.

După examinarea anumitor domenii politice, CESE dorește să formuleze prin acest aviz recomandări în legătură cu modul în care partenerii sociali și reprezentanții societății civile organizate din statele membre vor putea juca un rol mai important, mai eficient și decisiv la nivelul statelor membre, în cadrul semestrului european. În plus, într-o etapă ulterioară, Comitetul va pregăti un aviz privind Analiza anuală a creșterii 2013, în care vor fi analizate toate domeniile politice principale asupra cărora se concentrează Comisia.

2.3 În primul rând, Comitetul observă că, în comunicarea Comisiei, referirea la rolul partenerilor sociali și al societății civile organizate se limitează la trei teme: capitalul uman, salariile și „schimbarea” ca temă generală (a se vedea în continuare punctul 4.1). Comitetul dorește să sublinieze fără întârziere că dialogul social și societal privește mult mai multe domenii și teme, cum ar fi, printre altele, inovarea, reformele economice, politica industrială, dezvoltarea durabilă, spiritul antreprenorial, numărul și calitatea locurilor de muncă, combaterea sărăciei și protecția socială. Astfel, prin prezentul

aviz, Comitetul dorește în primul rând să sublinieze importanța concertării sociale și a dialogului social (a se vedea capitolul 3), concentrându-se apoi asupra celor trei domenii specifice în cazul cărora Comisia face referire în mod explicit la rolul concertării și dialogului (capitolul 4). În ultimul capitol, Comitetul vine cu noi propuneri pentru ancorarea structurală a concertării și participării în agenda politică a Strategiei Europa 2020.

3. Concertarea socială și dialogul social sunt elementul-cheie al unei politici reușite

3.1 Comitetul subliniază faptul că participarea și implicarea nu sunt un lux, ci reprezintă condiții esențiale pentru realizarea, conceperea și finalizarea adecvată a recalibrărilor politicilor și a reformelor structurale.

— Schimbările structurale în politica socio-economică pot modifica oportunitățile actuale și viitoare în materie de locuri de muncă ale diverselor grupuri și, adesea, pot avea un impact substanțial asupra distribuției veniturilor. În acest sens, concertarea socială și dialogul organizat reprezintă garanția că eforturile de relansare a economiei sunt repartizate în mod echitabil. Concertarea și participarea, pe de o parte, și justiția socială, pe de altă parte, sunt strâns legate între ele.

— Aceasta implică și că, dacă sunt respectate, concertarea socială și dialogul civil consolidează credibilitatea și baza socială a măsurilor socioeconomice adoptate și, ca atare, pot garanta reușita unei politici. Astfel, o politică de la care se așteaptă să fie aplicată în mod consecvent în timp, dat fiind că întrunește un larg consens social, va genera un climat de încredere cu mult mai bun, favorabil inovării și unor investiții concrete. Dimpotrivă, o politică cu un impact ridicat, dar în care se renunță repede la deciziile luate pentru că nu sunt susținute de unele grupuri interesate, va determina îndoieli și confuzie, urmarea fiind că eficiența și relevanța vor avea de suferit în cele din urmă. Cu alte cuvinte, investițiile în concertarea socială și dialogul social reprezintă investiții în capitalul social al unei societăți.

— Participarea este un alt aspect important pentru monitorizarea atentă a strategiei aplicate concret și a rezultatelor acesteia. În acest sens, organizațiile societății civile și partenerii sociali îndeplinesc funcția unui mecanism de alertă timpurie, fiind capabili să detecteze din timp noile tendințe, dar și consecințele neprevăzute sau nedorite ale unei politici, și să le transforme în teme de dezbatere cu responsabilii politici.

— În fine, organizațiile sociale (și în special partenerii sociali) sunt de multe ori și cele care trebuie să pună în practică propunerile politice. Pentru a se ajunge la o bună implementare a politicii, este esențial ca responsabilii pentru punerea ei în aplicare să și fie de acord cu aceasta.

3.2 Comitetul atrage în mod explicit atenția Comisiei, Consiliului European și altor responsabili politici de la nivel european și național asupra necesității respectării întocmai a concertării sociale și a dialogului social. Nu este vorba de a ține discursuri răsunătoare despre importanța participării, pentru a reveni în cele din urmă la implementarea primelor intenții politice, fără a ține seama de contribuția și propunerile actorilor sociali de pe teren. Printr-o astfel de atitudine, se pierde capital social și încrederea societății, ceea ce duce la crize pe plan social și chiar economic.

3.3 În acest sens, se cuvine menționată așa-numita *clauză socială orizontală* (articolul 9 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene), care impune Uniunii Europene să țină seama de anumite criterii și obiective sociale în cadrul definirii strategiei și acțiunilor sale și al punerii lor în aplicare. Este vorba mai ales de promovarea unui nivel ridicat de ocupare a forței de muncă, de asigurarea protecției sociale, de combaterea excluziunii sociale, de garantarea unui nivel înalt de școlarizare, formare și de protecție a sănătății. Participarea actorilor sociali la procesul de decizie politică este urmarea logică și inevitabilă a clauzei sociale orizontale.

4. Domenii politice specifice în care Comisia face referiri la concertare socială și la dialog social

4.1 Comitetul constată că, în trei rânduri, comunicarea respectivă a Comisiei face referiri la importanța și la rolul partenerilor sociali și ale societății civile organizate, mai ales în următoarele pasaje:

- Guvernanță, pagina 3, alineatul (3) – *Trebuie să generăm consens și încredere cu privire la nevoia de schimbare și la hotărârile care urmează să fie luate. Partenerii sociali vor îndeplini un rol important în cadrul acestui dialog.*
- Valorificarea potențialului capitalului uman – pagina 7, alineatul (2) – *În pachetul recent privind ocuparea forței de muncă, Comisia a propus un set de măsuri concrete care vizează o redresare generatoare de locuri de muncă pe teritoriul UE. Pentru a pune în aplicare acțiunile specifice propuse în vederea valorificării potențialului de creare de locuri de muncă din sectoare-cheie, precum TIC (tehnologiile informației și comunicațiilor), asistența medicală și economia ecologică, va fi necesară o cooperare între Comisie, statele membre, partenerii sociali și părțile interesate din sectorul public și privat. Îmbunătățirea monitorizării planurilor naționale privind locurile de muncă prin realizarea analizei comparative și a tabloului de bord propuse de către Comisie va impulsiona în continuare reformele privind crearea de locuri de muncă (...).*
- Abordarea aspectelor legate de șomaj și de consecințele sociale ale crizei – pagina 16, alineatul (6) – *Unele state membre au întreprins reforme ambițioase privind sistemele de stabilire și de indexare a salariilor pentru a se asigura că evoluțiile salariilor reflectă mai bine evoluția în timp a productivității. Progrese limitate au fost realizate în alte țări, în care funcționarea anumitor sisteme de indexare a salariilor a fost identificată ca fiind o posibilă amenințare pentru competitivitate. Aceste țări vor trebui să găsească modalități, în consultare cu partenerii sociali, pentru a*

reduce acest obstacol în viitor. În țările în care se înregistrează excedente de cont curent, se observă o relativă reechilibrare în favoarea cererii interne, inclusiv prin creșteri salariale și acest proces ar trebui să continue.

4.2 Comitetul salută în primul rând opțiunea Comisiei de a asocia partenerii sociali și organizațiile societății civile cel puțin în ceea ce privește cele trei domenii specifice menționate mai sus. În același timp, Comitetul dorește formularea următoarelor observații:

4.3 Comitetul subscrie la afirmarea necesității unei guvernanțe economice europene mai puternice, astfel încât uniunea monetară să funcționeze mai bine și în beneficiul tuturor. În același timp însă trebuie trase urgent învățăminte din realitate. Dacă o anumită politică economică are ca rezultat încetinirea creșterii și împingerea diverselor economii europene într-o nouă recesiune, care amenință atât stabilitatea (prin menținerea unor niveluri înalte ale deficitelor și datoriei), cât și coeziunea socială (prin rate ale șomajului ridicate și care continuă să crească), responsabilii politici trebuie să ia în serios astfel de consecințe și să schimbe direcția politicii. Concertarea socială trebuie să ducă la politici mai bune, care să se bucure de sprijinul unei pătri largi a populației, în loc de a se aplica cu încăpățănare, în ciuda a tot și a toate, o politică dovedită ca având consecințe nefaste asupra economiei, finanțelor publice și coeziunii sociale.

4.4 Comitetul salută propunerea Comisiei de înființare a unui tablou de bord cu indicatori privind ocuparea forței de muncă, precum și cea de monitorizare structurală a planurilor naționale de acțiune pentru locuri de muncă. Partenerii sociali europeni ar trebui să fie strâns asociați la elaborarea acestui tablou de bord cu indicatori și la definirea criteriilor de evaluare a planurilor naționale de acțiune pentru locuri de muncă.

4.5 Al treilea domeniu la care se referă Comisia în mod specific în ceea ce privește rolul și participarea actorilor sociali este cel al salariilor, domeniu în care, în terminologia Comisiei, partenerii sociali trebuie să fie „consultați” la reformarea sistemelor de salarizare. În acest context, Comitetul dorește să atragă atenția Comisiei asupra faptului că, în multe state membre, salariile, negocierile salariale, dar și sistemele de salarizare în sine, țin de competența autonomă a partenerilor sociali, care negociază și încheie în aceste privințe acorduri colective. Acest rol de negociere autonomă pe care îl dețin partenerii sociali nu poate fi redus la o simplă rundă de consultare. Competența lor în materie de concertare nu trebuie redusă la o misiune pur consultativă. Autonomia partenerilor sociali și concertarea socială sunt de altfel recunoscute în articolele 152 și 153 alineatul (5) din tratatul european, în care se formulează și principiul potrivit căruia UE este obligată să respecte sistemele naționale de relații industriale. Din această perspectivă, „consultarea” partenerilor sociali la revizuirea mecanismelor de indexare, de exemplu, este într-un totu insuficientă și chiar nepotrivită, mai ales în condițiile în care partenerii sociali sunt cei care negociază și stabilesc aceste mecanisme în convențiile colective, în cadrul modelului național de concertare socială.

În ceea ce privește fondul problemei, Comitetul se întreabă dacă rolului ajustărilor salariale în sensul reducerii nu i se acordă prea multă importanță de către Comisie. O analiză mai detaliată a recomandărilor specifice fiecărei țări care însoțesc comunicarea Comisiei arată că, dintre cele 17 state membre care au primit o recomandare din partea Comisiei în privința salariilor, 16 sunt state în care recomandarea are ca scop atenuarea dinamicii salariilor, prin reformarea sistemelor de indexare, prin limitarea salariilor minime, prin descentralizarea negocierilor salariale sau prin sporirea flexibilității salariale pentru salariile cele mai scăzute. Însă dezechilibrele ce caracterizează uniunea monetară europeană sunt mai ales structurale și sunt legate în principal de faptul că globalizarea are efecte divergente asupra diverșilor membri ai acestei uniuni (cf. nota de subsol din documentul FMI intitulat *External Imbalances in the Euro Area*, Working paper, 12/136, 2012). Este foarte adevărat și că prin reducerea salariilor nu se va câștiga războiul concurențial cu țările caracterizate de costuri salariale mici.

5. Integrarea structurală a concertării sociale și a proceselor participative

5.1 În fine, Comitetul cere responsabililor politici europeni să integreze în mod structural concertarea socială și ideea participării în societate în diversele mecanisme politice. Experiența de pe teren arată de altfel că, din multe motive și nu în ultimul rând din pricina reformelor instituționale continue pe care Comisia le desfășoară în cadrul acestor procese politice, procesul de decizie la nivel european are un impact din ce în ce mai mare asupra concertării și participării sociale de la nivel național. În acest context, Comitetul consideră complet inacceptabil ca concertarea și participarea socială de la nivel național să fie degradate la nivelul unei „concertări fictive”, prin diluarea tradițiilor naționale de dialog sau chiar prin nerespectarea lor totală (problema necesității de a lua în considerare calendarul în cursul procedurilor de concertare și cea legată de centralizarea elaborării programelor de reformă de către anumite organisme naționale care nu au legătură decât în foarte mică măsură cu concertarea socială/participativă).

5.2 Ca atare și ținând seama de calendarul semestrului european, Comitetul propune următoarele:

- partenerii sociali europeni (prin intermediul dialogului social european) și societatea civilă trebuie asociați în amonte la pregătirea analizei anuale a creșterii;
- aceeași angajare este urgent necesară și pentru stabilirea priorităților din directivele privind politica de ocupare a forței de muncă și pentru marile orientări economice;
- în cadrul elaborării programelor naționale de reformă, trebuie organizat un dialog larg și mai participativ cu partenerii sociali și cu societatea civilă organizată. Acest lucru presupune revizuirea calendarului, astfel încât să fie destul timp pentru o dezbatere de fond care să facă propuneri alternative și să prezinte abordări fundamentate corespunzător. De asemenea, Comitetul propune redactarea unui raport final privind dialogul la nivel național, în care să fie prezentate diversele puncte de vedere și sugestii și care să fie introdus în rapoartele de țară pregătite de Comisie. Astfel, se va putea stabili unde joacă un rol important participarea socială;
- publicarea de către Comisie a recomandărilor specifice pentru fiecare țară reprezintă un alt pas în procesul semestrului european. În acest cadru, partenerii sociali și societatea civilă organizată trebuie să fie informați și consultați din vreme;
- în fine, în legătură cu participarea socială, se cuvin armonizate – pe de o parte – recomandările pentru fiecare țară în ceea ce privește Strategia Europa 2020 și – pe de altă parte – analizele și recomandările legate de procedura privind dezechilibrele macroeconomice excesive. Și în acest caz, partenerilor sociali și societății civile organizate trebuie să le fie acordate largi posibilități de a-și face auzită vocea și de a-și prezenta punctul de vedere în materie.

Bruxelles, 13 decembrie 2012

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Staffan NILSSON